

LUOVAN TYÖN
TEKIJÄT
JA YRITTÄJÄT

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Lausunto valtioneuvoston tulevaisuusselonteon

1 osasta ”Jaettu ymmärrys työn murroksesta”

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Tärkeimmät näkökohtamme esitetyistä skenaarioista ovat seuraavat:

- Vaikka teknologisen kehityksen voi ennustaa vähentävän työpaikkojen määrää, osa työn murrosta käsittelevistä skenaarioista (esim. työn tekijä-työnantaja-suhteen muutos) eivät seuraa siitä automaattisesti ja niihin voidaan vaikuttaa poliittisilla päätöksillä
- Jos ns. silppu- ja pätkätyön tekijöiden suhteellinen osuus työvoimasta kasvaa, on näiden eläke-, sosiaali- ja työttömyysturvaan kiinnitettävä entistä tarkemmin huomiota
- Suomen tulee tarttua mahdollisuuksiin, joita lisääntyvä vapaa-aika tuottaa luoville aloille
- Perustettavan Business Finlandin tulee tukea vahvasti luovien alojen tuotekehitystä ja vientiä

Yleistä

Selonteko sisältää useita skenaarioita siitä, miten ansiotyö voi muuttua tulevaisuudessa. Ne perustuvat suurelta osin arvioon, että teknologinen kehitys vähentää ansiotyön määrää maailmassa.

Jos näin tapahtuu, Suomen on tärkeää panostaa mm. koulutuksen kautta siihen, että mahdollisimman suuri osa aktiivi-iässä olevista kansalaisista on tuottavassa työssä ja jäljellä oleva työ jakautuu mahdollisimman tasaisesti esimerkiksi työviikkoa lyhentämällä. Vaikka työ muuttuisi, elintaso on todennäköisesti korkeampi niissä maissa, joissa mahdollisimman suuri osa aktiiviväestöstä osallistuu tuottavaan työhön. Siksi pyrkimys työn turvaamiseen myös tulevaisuudessa on tärkeää.

Taloudellinen huoltosuhde vaikuttaa aina kansantalouden kantokykyyn ja elintasoon. Tällä hetkellä jokainen työssä käyvä suomalainen elättää sekä itsensä, että 1,4 muuta suomalaista.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 2015 sataa työssäkäyvää henkilöä kohti oli 143 ei-työssäkäyvää henkilöä. Työssäkäyviä 18–64-vuotiaita henkilöitä oli yhteensä 2 231 000 vuonna 2015. Palkansaajia oli 2 000 000 sekä yrittäjiä 232 000. Työttömiä oli 375 000 ja työvoiman ulkopuolella olevia (lapset, opiskelijat, eläkeläiset) oli 2 856 000.¹

¹ <http://www.findikaattori.fi/fi/32>

Vapaa-ajan lisääntyminen ja luovat alat

Ansiotyön väheneminen merkitsee vapaa-ajan lisääntymistä. Koska ihmiset kuluttavat enemmän ajanvietettä, luovien alojen merkitys kasvun ja työpaikkojen lähteenä korostuu. Suomen tulee tarttua tähän mahdollisuuteen. Yksi konkreettinen askel on se, että Finpron ja Tekesin yhdistymisen kautta syntyvän Business Finlandin tulee tukea täysimittaisesti luovien sisältöalojen tuotekehitystä ja vientiä (Creative Business Finland-malli.)

Tämä toteuttaisi Suomen hallituksen toimintasuunnitelmaa vuosille 2017-2019. Sen mukaan ”Luovien alojen toimintaedellytysten parantamiseksi, yhteistyön ja verkostoitumisen lisäämiseksi sekä muiden alojen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi hallitus ottaa luovat alat osaksi yrittäjyys- ja työllisyyspaketteja sekä niihin kuuluvia kasvun ja kansainvälistymisen tukimuotoja toteuttaen ”Luova talous ja aineettomat arvot”-työryhmän ehdotuksia.” Työryhmän esitys nro 1 oli, että hallitus käynnistää ”Creative Business Finland-ekosysteempalvelun rakentamisen Tekesin biotalousekosysteemin mallin mukaisesti.”

Business Finlandiin tulee siis perustaa oma osasto/yksikkö ”Creative Business Finland”. Samalla Business Finlandin tukiperiaatteet tulee muotoille sellaisiksi, että ne aidosti edesauttavat tuen saamista luovien sisältöjen tuotekehitykseen ja vientiin. Samalla luovien alojen omien edistämissäätöiden ja vientikeskusten toiminta luonnollisesti jatkuu, kuten toimialat ovat tehneet omaa edistämistyötä myös Tekesin aikana.

Ansiotyön riittävyys- ja työn murros -skenaariot

Selonteossa esitetään kuusi näkökulmaa työn murroksesta. Skenaarioiden toteutumistodennäköisyydessä on eroja. Teknologisen kehityksen voi ennustaa vähentävän työpaikkojen kokonaismäärää. Sen sijaan kaikki työn murrosta käsittelevät skenaariot eivät seuraa automaattisesti teknologisesta kehityksestä ja ne voivat olla pitkälti kiinni poliittisista päätöksistä.

Näihin kuuluu se skenaario, että jäljellä olevien ansiotyösuhteiden luonne muuttuisi merkittävästi nykyisestä työntekijä-työnantaja-mallista. On vaikea nähdä, miksi teknologinen kehitys aiheuttaisi tällaista. Sama koskee ns. pätkätöiden lisääntymistä.

Jatkossakin lienee sekä työtehtäviä, jotka on helppo ulkoistaa että työtehtäviä, joissa sellaista ei kannata tehdä. Bulkkityön pystyy helposti teettämään ulkopuolisilla. Toisissa työtehtävissä taas kokemus tai olemassa olevat asiakassuhteet ovat tärkeitä ja työnantajalla on intressi pitää kiinni niistä ihmisistä, joiden osaamiseen on investoitu.

Ansiotyön määrän vähenemisestä ei siis automaattisesti seuraa se, että työnantaja/työntekijä-suhde muuttuisi. Siihen vaikuttaa se, millaiset työtehtävät säilyvät ja mitkä vähenevät. Siihen vaikuttavat myös poliittiset päätökset ja lainsäädäntö.

Perinteisten työmarkkinoiden rinnalle voi syntyä uudenlaista työtä, jossa kansalaiset ostavat aiempaa enemmän palveluita toisiltaan. Näiden työsuhteiden sääntelyyn tulee kiinnittää huomiota, etteivät ne muodosta uutta harmaan talouden aluetta.

Silpputyön tekijöiden sosiaaliturvan haasteet

Selonteossa ennakoidaan, että lyhytaikaiset työt, ns. silpputyö ja monimuotoiset työsuhteet tulevat lisääntymään. Jos tämä toteutuu, suuri osa ihmisistä alkaa tehdä työtä samoilla ehdoilla kuin kulttuurialalla on toimittu jo pitkään. Kulttuurialoilla ansio kertyy pienistä puuroista, pätäkätöistä ja taiteilijoilla on mikroyrittäjän yrittäjäriski. Ansoita ei tule, elleivät teokset tai esitykset käy kaupaksi.

Jos tällainen työnteon tapa yleistyy, se lisää tarvetta puuttua kulttuurialalla havaittuihin sosiaali-, työttömyys- ja eläketurvan ja verotuksen haasteisiin. Jokaiselle ihmiselle täytyy kertyä riittävä eläke- ja sosiaaliturva. Hänellä tulee myös käytännössä olla mahdollisuus työttömyysturvaan.

Moni silpputyön tekijä jää ikääntyessään kansan- tai takuueläkkeen varaan. Ansiot ovat niin pienet, etteivät ne juurikaan kerrytä ansiosidonnaista sosiaali- tai eläketurvaa. Samasta syystä YEL-vakuutukset hoidetaan minimitasolla. Tämä on ongelma sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta.

Yhteiskunnan kannalta ongelma on se, että tällaisen henkilön eläke- ja sosiaaliturva kustannetaan pitkälti yhteiskunnan lukuun eli verovaroilla. Jos tällaisten työsuhteiden määrä yleistyy, se lisää kansalaisten verorasitusta.

Pitääkin etsiä keinoja, joilla silpputyön tekijä ja teettäjä saadaan osallistumaan työnteikijän eläke- ja sosiaaliturvan rahoittamiseen saman tyyppisesti kuin tavallisessa työsuhhteessa.

Helsingissä, 23.10.2017

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY

Pekka Sipilä
puheenjohtaja

Lauri Kaira
edunvalvontajohtaja

Luovan alan Lyhty-yhteistyöprojektin jäsenet ovat: AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry • Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry • Forum Artis - Taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö • Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sannasto ry • Kopiosto ry • Musiikkituottajat – IFPI Finland ry • Suomen elokuvatoimistojen liitto ry • Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry • Suomen Musiikkikustantajat ry • Suomen Muusikkojen Liitto ry • Suomen Säveltäjät ry • Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry • Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry • Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK ry • Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry